

Sayitmurodova Dilbar Asliddinovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali

3-bosqich talabasi

sayitmurodovadilbar@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekiston bank tizimida raqamli banklar va an'anaviy banklar o'rtasidagi raqobatning hozirgi holati, rivojlanish tendensiyalari hamda istiqbollari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida raqamli transformatsiyaning bank xizmatlari sifati, moliyaviy inklyuziya va banklarning raqobatbardoshligiga ta'siri o'rganildi. Shuningdek, bank sektorida yuzaga kelayotgan muammolar, jumladan kiberxavfsizlik, raqamli savodxonlik va infratuzilma bilan bog'liq masalalar yoritildi. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda raqamli bankingni yanada rivojlantirish bo'yicha amaliy takliflarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Аннотация

В данной статье анализируются современное состояние конкуренции между цифровыми и традиционными банками Узбекистана, основные тенденции развития и перспективы банковского сектора. Исследуется влияние цифровой трансформации на качество банковских услуг, финансовую инклюзию и конкурентоспособность банков. Особое внимание уделяется проблемам кибербезопасности, цифровой грамотности населения и развитию инфраструктуры.

Abstract

This article examines the current state of competition between digital and traditional banks in Uzbekistan, as well as the main development trends and future prospects of the banking sector. The study explores the impact of digital transformation on service quality, financial inclusion, and banking competitiveness. Particular attention is paid to cybersecurity challenges, digital literacy, and infrastructure development.

Kalit soʻzlar

raqamli bank, an'anaviy bank, fintech, mobil banking, internet banking, Open Banking, kiberxavfsizlik, moliyaviy inklyuziya, raqamli transformatsiya, bank raqobat

Kirish

Jahon iqtisodiyotining raqamli transformatsiyasi moliya sektoriga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida bank xizmatlarini ko'rsatish shakllari tubdan o'zgarmoqda. Bugungi kunda banklar mijozlarga nafaqat filiallar orqali, balki mobil ilovalar, internet platformalari va masofaviy xizmatlar orqali ham xizmat ko'rsatmoqda. Natijada raqamli banklar va an'anaviy banklar o'rtasida yangi raqobat muhiti shakllanmoqda ¹.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining bank tizimini isloh qilishga qaratilgan qarorlari hamda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi mamlakatda bank sektorini modernizatsiya qilish uchun muhim asos bo'lib xizmat qilmoqda ². So'nggi yillarda bank xizmatlarining katta qismi onlayn shaklga o'tkazildi, masofaviy identifikatsiya tizimi joriy qilindi, mobil banking xizmatlari kengaydi va fintech kompaniyalari faoliyati jadallashdi ³.

Raqamli banklar bank xizmatlarini tezkor, qulay va arzon shaklda taqdim etish imkoniyatiga ega. Shu bilan birga, an'anaviy banklar ko'p yillik tajribasi, keng filial tarmog'i va mijozlar ishonchi orqali bozordagi mavqeini saqlab qolishga intilmoqda. Mazkur holat bank sektorida sog'lom raqobat muhitining shakllanishiga xizmat qilmoqda. Tadqiqotning maqsadi O'zbekistonda raqamli banklar va an'anaviy banklar o'rtasidagi raqobatning hozirgi holatini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda rivojlanish istiqbollarini baholashdan iborat.

Asosiy qism

Tadqiqot metodlari

Mazkur tadqiqotda qiyosiy tahlil, statistik tahlil, tizimli yondashuv va ilmiy kuzatish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki statistik

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF–5992-son Farmoni "2020–2025-yillarda O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida".

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi.

³ O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Yillik hisobotlar va statistik ma'lumotlar. – Toshkent, 2024–2025.

ma'lumotlari, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va boshqa xalqaro tashkilotlarning hisobotlari tashkil etadi .

Tahlil jarayonida quyidagi ko'rsatkichlardan foydalanildi:

- masofaviy bank xizmatlaridan foydalanuvchilar soni;
- mobil ilovalar orqali amalga oshirilayotgan operatsiyalar hajmi;
- bank kartalari soni;
- bankomatlar va infokiosklar soni;
- xizmat ko'rsatish xarajatlari;
- mijozlar qoniqish darajasi;
- banklarning innovatsion faoliyati.

Tadqiqot davomida raqamli banklar va an'anaviy banklar faoliyati SWOT tahlil usuli asosida ham baholandi⁴.

Tadqiqot natijalari

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda raqamli bank xizmatlari ulushi yildan-yilga ortib borayotganligini ko'rsatdi. Xususan, mobil banking va internet banking xizmatlaridan foydalanuvchilar soni sezilarli darajada ko'paygan .

Raqamli va an'anaviy banklarning asosiy xususiyatlari

Ko'rsatkich	Raqamli banklar	An'anaviy banklar
Xizmat ko'rsatish usuli	Mobil ilova va internet	Filial va ofislar
Ishlash vaqti	24/7	Ish vaqtida
Operatsion xarajatlar	Past	Yuqori
Xizmat ko'rsatish tezligi	Yuqori	O'rtacha
Filiallar soni	Juda kam	Ko'p

⁴ Marksw Webb. Mobile Banking Rank Uzbekistan 2024. – Moscow, 2024.

Ko'rsatkich

Raqamli banklar

An'anaviy banklar

Mijoz bilan aloqa

Masofaviy

Bevosita

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, raqamli banklarning asosiy ustunligi operatsion xarajatlarning pastligi va xizmatlarning tezkorligida namoyon bo'ladi. An'anaviy banklar esa mijozlar bilan to'g'ridan-to'g'ri ishlash imkoniyatiga ega bo'lib, ayniqsa korporativ sektor uchun muhim ahamiyat kasb etadi ⁵.

Markaziy bank ma'lumotlariga ko'ra, masofaviy bank xizmatlaridan foydalanuvchilar soni oxirgi yillarda bir necha barobarga oshgan. Bu aholining raqamli texnologiyalarga bo'lgan ishonchi ortayotganligini ko'rsatadi.

Raqamli bankingning asosiy afzalliklari

Afzallik

Mazmuni

Tezkorlik

Operatsiyalar bir necha soniyada amalga oshiriladi

Qulaylik

Istalgan joy va vaqtda xizmatlardan foydalanish mumkin

Xarajatlarning kamayishi

Filial xarajatlari qisqaradi

Shaffoflik

Operatsiyalar elektron shaklda qayd etiladi

Innovatsionlik

Sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalaridan foydalaniladi

Shuningdek, tadqiqot davomida raqamli banklarning mijozlarni jalb qilish imkoniyatlari yuqori ekanligi aniqlandi. Ayniqsa 18–35 yosh oralig'idagi mijozlar mobil ilovalar orqali xizmat ko'rsatadigan banklarni afzal ko'rishmoqda ⁶.

Biroq bank sektorida bir qator muammolar ham mavjud. Jumladan:

- kiberxavfsizlik bilan bog'liq tahdidlar;

⁵ Turabova Sh., Makhmudov N. Digitalization of the Banking Sector in Uzbekistan // International Journal of Scientific Research. – 2025.

⁶ Central Bank of Uzbekistan. Number of Customers Applied Remote Banking Systems. – Tashkent, 2025.

- internet qamrovining hududlar bo'yicha notekisligi;
- raqamli savodxonlik darajasining yetarli emasligi;
- shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish muammolari;
- ayrim banklarda texnik nosozliklarning uchrashi.

Mazkur muammolar raqamli banklarning rivojlanish sur'atlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin ⁷.

Raqamli banklar va an'anaviy banklar SWOT tahlili

Kuchli tomonlar

Tezkor xizmat

Past xarajatlar

Innovatsion texnologiyalar

Zaif tomonlar

Kiberxavfsizlik xavfi

Internetga bog'liqlik

Texnik nosozliklar

Natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda bank sektorining kelajagi raqamli texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, an'anaviy banklar ham raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirish orqali o'z raqobatbardoshligini saqlab qolishga harakat qilmoqda ⁸.

Natijalar muhokamasi va tahlili

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston bank sektorida raqamli transformatsiya jarayoni tobora jadallashib bormoqda. So'nggi yillarda banklar tomonidan mobil ilovalar, internet banking, QR-to'lovlar, elektron hamyonlar va masofaviy identifikatsiya xizmatlarining joriy etilishi bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirdi. Natijada mijozlar sonining ortishi, xizmat ko'rsatish xarajatlarining kamayishi hamda bank operatsiyalarining tezlashishi kuzatilmoqda.

Raqamli banklarning asosiy afzalliklaridan biri ularning operatsion samaradorligidir. An'anaviy banklarda filiallarni saqlash, xodimlar sonini ko'paytirish va xizmat ko'rsatish infratuzilmasini rivojlantirish katta mablag' talab qilsa, raqamli

⁷ KPMG. Global Digital Banking Trends 2025. – London, 2025.

⁸ World Bank. Digital Financial Services Landscape in Uzbekistan. – Washington D.C., 2024.

banklarda ushbu xarajatlar nisbatan kam bo‘ladi. Shu sababli raqamli banklar xizmatlar uchun komissiya to‘lovlarini kamaytirish va mijozlarga qo‘shimcha qulayliklar yaratish imkoniyatiga ega .

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, yoshlar orasida raqamli bank xizmatlariga talab yuqori. Sababi ushbu qatlam zamonaviy texnologiyalardan faol foydalanadi va xizmatlarning tezkorligini qadrlaydi. Mobil ilovalar orqali hisob ochish, kredit olish, to‘lovlarni amalga oshirish va pul o‘tkazmalarini bajarish imkoniyatlari bank xizmatlariga bo‘lgan talabni oshirmoqda. Biroq an‘anaviy banklarning ham raqobatdagi ustunliklari mavjud. Birinchidan, aholining katta qismi, ayniqsa katta yoshdagi fuqarolar, bank xodimlari bilan bevosita muloqotni afzal ko‘radi. Ikkinchidan, yirik korporativ mijozlar ko‘pincha murakkab moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirishda an‘anaviy banklar xizmatlaridan foydalanishni ma‘qul deb hisoblaydi. Uchinchidan, an‘anaviy banklar ko‘p yillik tajriba va shakllangan obro‘ga ega bo‘lib, bu omil mijozlar ishonchini mustahkamlaydi .

Raqamli banklar faoliyatiga ta’sir qiluvchi muammolar

Raqamli banklarning rivojlanishiga to‘sqinlik qilayotgan muammolarni bir necha guruhga ajratish mumkin.

1. Kiberxavfsizlik muammolari

Bank xizmatlarining raqamlashtirilishi kiberxavfsizlik bilan bog‘liq xavflarni ham oshirmoqda. Fishing, zararli dasturlar, ma‘lumotlar o‘g‘irlanishi va firibgarlik holatlari banklar uchun jiddiy tahdid hisoblanadi . Agar bank tizimida xavfsizlik choralarga yetarlicha e’tibor berilmasa, bu mijozlar ishonchining pasayishiga olib kelishi mumkin⁹.

2. Raqamli savodxonlik darajasi

Aholining barcha qatlamlari ham zamonaviy raqamli texnologiyalardan bir xil darajada foydalana olmaydi. Ayniqsa qishloq hududlarida va katta yoshdagi fuqarolar orasida mobil banking xizmatlaridan foydalanish ko‘nikmalari yetarli emas . Bu esa raqamli bank xizmatlarining ommalashuv sur‘atlariga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

3. Internet infratuzilmasi

⁹ Digital Transformation and ICT Development in Uzbekistan’s Digital Economy // Research Journal. – 2025.

Raqamli banking tizimining samarali ishlashi yuqori tezlikdagi internet tarmog'iga bog'liq. Ayrim hududlarda internet sifati va qamrovi yetarli darajada emasligi sababli raqamli xizmatlardan foydalanishda muammolar yuzaga kelmoqda .

4. Huquqiy-me'yoriy baza

Raqamli banklarning rivojlanishi yangi huquqiy munosabatlarni yuzaga keltirmoqda. Elektron shartnomalar, biometrik identifikatsiya, Open Banking va sun'iy intellektdan foydalanish bilan bog'liq huquqiy masalalar yanada takomillashtirilishi zarur .

O'zbekiston bank sektorining rivojlanish istiqbollari

Kelgusida O'zbekiston bank sektorida raqamli texnologiyalarning ulushi yanada ortishi kutilmoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, banklarning raqamli transformatsiyasi moliyaviy xizmatlar sifatini oshirish va xarajatlarni kamaytirishda muhim omil hisoblanadi .

Bank tizimida quyidagi yo'nalishlar istiqbolli hisoblanadi:

- Sun'iy intellekt asosidagi xizmatlarni joriy etish;
- Open Banking tizimini rivojlantirish;
- Big Data texnologiyalaridan foydalanish;
- biometrik identifikatsiyani keng qo'llash;
- blockchain texnologiyalarini bank operatsiyalariga tatbiq etish;
- fintech kompaniyalari bilan hamkorlikni kengaytirish.

Mutaxassislarning fikriga ko'ra, kelajakda banklarning asosiy qismi xizmatlarni raqamli kanallar orqali taqdim etadi va filiallarning roli sezilarli darajada qisqaradi¹⁰.

Xulosa va takliflar

Olib borilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekistonda raqamli banklar va an'anaviy banklar o'rtasidagi raqobat bank tizimining modernizatsiyalashuvi va xizmatlar sifatining oshishiga xizmat qilmoqda. Raqamli banklar tezkorlik, qulaylik va past xarajatlar orqali mijozlarni jalb qilayotgan bo'lsa, an'anaviy banklar o'zining

¹⁰ Asian Development Bank. Assessment of the State of Financial Inclusion in Uzbekistan. – Manila, 2024.

ishonchliligi, tajribasi va filial tarmoqlari orqali bozordagi mavqeini saqlab qolmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli banklar ayniqsa yoshlar va faol internet foydalanuvchilari orasida ommalashib bormoqda. Shu bilan birga, an'anaviy banklar ham raqamli transformatsiya jarayonlariga faol qo'shilmoqda. Bu esa kelajakda raqamli va an'anaviy banklar o'rtasidagi farqning asta-sekin kamayishiga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Bank sektorida kiberxavfsizlik standartlarini xalqaro talablar darajasida takomillashtirish.
2. Aholining moliyaviy va raqamli savodxonligini oshirish bo'yicha maxsus dasturlarni amalga oshirish.
3. Qishloq hududlarida internet infratuzilmasini yanada rivojlantirish.
4. Fintech kompaniyalari va banklar o'rtasidagi hamkorlikni kengaytirish.
5. Open Banking texnologiyalarini bosqichma-bosqich joriy etish.
6. Sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish.
7. Elektron xizmatlar sifatini oshirish va mijozlar ma'lumotlarini himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish.
8. Raqamli banklar faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda raqamli banklar va an'anaviy banklar o'rtasidagi raqobat moliya sektorining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Kelgusida innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish, kiberxavfsizlikni ta'minlash va aholining raqamli savodxonligini oshirish orqali bank sektorining xalqaro raqobatbardoshligini yanada kuchaytirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son Farmoni "2020-2025-yillarda O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida".

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.
3. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Yillik hisobotlar va statistik ma’lumotlar. – Toshkent, 2024–2025.
4. Markswebb. Mobile Banking Rank Uzbekistan 2024. – Moscow, 2024.
5. Turabova Sh., Makhmudov N. Digitalization of the Banking Sector in Uzbekistan // International Journal of Scientific Research. – 2025.
6. Central Bank of Uzbekistan. Number of Customers Applied Remote Banking Systems. – Tashkent, 2025.
7. KPMG. Global Digital Banking Trends 2025. – London, 2025.
8. World Bank. Digital Financial Services Landscape in Uzbekistan. – Washington D.C., 2024.
9. Digital Transformation and ICT Development in Uzbekistan’s Digital Economy // Research Journal. – 2025.
10. Asian Development Bank. Assessment of the State of Financial Inclusion in Uzbekistan. – Manila, 2024.